

та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави: Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (25 березня 2016 р., м. Одеса). - Одеса: ОДУВС, 2016. - 000 с. - С. 7-8.

2. Албул С.В. Реалізація розвідувальної функції у діяльності поліцейських органів зарубіжних країн: компаративний аналіз // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. - 2015. - Спецвипуск № 4 (71). - С. 20-29.

3. Бандурка О.М. Оперативно-розшукова компаративістика: монографія / О.М. Бандурка, М.М. Перепелиця, О.В. Манжай та ін. - Харків: Золота миля, 2013. - 352 с.

4. Вишневский Ю. Преступники почувствовали безнаказанность / Ю. Вишневский // Деловая столица. - 2016. - 17/779. - С. 14

5. Водько Н.П. Формирование политики противодействия уголовным правонарушениям в Украине (оперативно-розыскной аспект): монография / Н.П. Водько. - Одесса: Фенікс, 2015. - 572 с.

6. Грибов М.Л. Международный опыт разведывательной работы полиции в контексте реформирования органов охраны правопорядка в Украине / М. Л. Грибов // Universum: Экономика и юриспруденция : электрон.

научн. журнал. - 2014. - № 2 (3). [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.7universum.com/ru/economy/archive/item/928>

7. О криминальной разведке: Закон Литовской Республики от 02.10.2012 № XI-2234 // [Электронный ресурс]. - Электрон. дан. (1 файл). - Режим доступа: http://www3.lrs.lt/dokraieska/forma_e.htm

8. Шендрик В.В. Міжнародний досвід використання підрозділів поліції для отримання оперативно-розшукової інформації / В.В. Шендрик // Право і Безпека. - 2009. - № 1. - С. 24-29.

Албул С.В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
Перший проректор Одеського державного
університету внутрішніх справ
полковник поліції,
Заступник голови Всеукраїнської асоціації
науковців та фахівців у сфері
оперативно-розшукової діяльності
Надійшла до редакції: 20.11.2015

УДК 343.915:343.6(477)

НЕГАТИВНИЙ ВПЛИВ СІМ'Ї ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ВЧИНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІМИ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ У РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Бібік І. С.
Бабенко А. М.

Стаття присвячена розгляду питання негативного впливу сім'ї як фактору вчинення неповнолітніми злочинів проти життя та здоров'я особи у регіонах України. Визначено, що важливим криміногенним фактором впливу на вчинення неповнолітніми злочинів проти життя та здоров'я особи є виховання у неповних та неблагополучних сім'ях. Сім'я виконує функцію соціалізації особи та виступає моделлю взаємин індивіда з суспільством.

На основі проведеного дослідження автором вивчено питання географії злочинності, що дає можливість виявити територіальні особливості, характеристики та відмінності у концентрації злочинів проти життя та здоров'я особи, що вчиняються неповнолітніми у окремих регіонах України.

Яскраво виражений характер вчинення неповнолітніми злочинів проти життя та здоров'я особи, простежується у східних регіонах України. Ці регіони характеризуються значною перевагою за кількістю населення над західними, вищим рівнем урбанізації та значною щільністю населення.

У статті досліджуються основні детермінанти, що провокують вчинення неповнолітніми злочинів проти життя та здоров'я особи у регіонах України. Окрім негативного впливу сім'ї, ключовими факторами впливу виступають послаблення напрямків соціального впливу, соціально-економічна нестабільність в державі, ослаблення виховної функції школи, пропагування вживання алкогольних напоїв, тенденції у сфері наркотизації населення, скорочення кількості закладів дозвілля, закриття дитячих таборів, спортивних і позашкільних установ, негативний вплив засобів масової інформації.

© А.В. Бібік, 2015

Ключові слова: неповнолітній, злочинність неповнолітніх, злочини проти життя та здоров'я особи, детермінанти злочинності неповнолітніх

Стаття посвящена рассмотрению вопроса негативного влияния семьи как фактора совершения несовершеннолетними преступлений против жизни и здоровья человека в регионах Украины. Определено, что важным криминальным фактором влияния на совершение несовершеннолетними преступлений против жизни и здоровья человека является воспитание в неполных и неблагополучных семьях. Семья выполняет функцию социализации личности и выступает моделью взаимоотношений индивида с обществом.

На основе проведенного исследования автором изучен вопрос географии преступности, который дает возможность выявить территориальные особенности, характеристики и отличия в концентрации преступлений против жизни и здоровья человека, совершаемых несовершеннолетними в отдельных регионах Украины.

Ярко выраженный характер совершения несовершеннолетними преступлений против жизни и здоровья человека, прослеживается в восточных регионах Украины. Эти регионы характеризуются значительным преимуществом по количеству населения над западными, высоким уровнем урбанизации и значительной плотностью населения.

В статье исследуются основные детерминанты, провоцирующие совершение несовершеннолетними преступлений против жизни и здоровья человека в регионах Украины. Кроме негативного влияния семьи, ключевыми факторами влияния выступают ослабление направлений социального влияния, социально-эко-

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС**

номическая нестабильность в государстве, ослабление воспитательной функции школы, пропаганда употребления алкогольных напитков, тенденции в сфере наркотизации населения, сокращение количества учреждений досуга, закрытие детских лагерей, спортивных и внешкольных учреждений, негативное влияние средств массовой информации.

Ключевые слова: несовершеннолетний, преступность несовершеннолетних, преступления против жизни и здоровья человека, детерминанты преступности несовершеннолетних

The article considers the issue of the negative influence of the family as a factor in the commission of minor offenses against life and health of people in the regions of Ukraine. It was determined that the major criminogenic factor influencing minors to commit crimes against human life and health is an upbringing in a single-parent and dysfunctional families. The family functions as a socialization of the individual and advocates a model of mutual relations of the individual with society.

On the basis of research by the author explored the geography of crime, which makes it possible to identify the territorial features, characteristics and differences in the concentration of crimes against human life and health, committed by minors in some regions of Ukraine.

Pronounced committing minor crimes against human life and health, can be traced in the eastern regions of Ukraine. These regions are characterized by significant advantages in terms of population over the western, high level of urbanization and a large population density.

The article examines the main determinants of provoking the commission of minor crimes against human life and health in the regions of Ukraine. In addition to the negative impact of family, the key influencing factors are the weakening of the areas of social influence, social and economic instability in the country, weakening the educational function of the school, the promotion of the use of alcoholic drinks, trends in the population of anesthesia, reduction in the number of leisure facilities, the closure of camps for children, sports and extracurricular institutions, the negative influence of the media.

Keywords: juvenile, juvenile delinquency, crime against human life and health, the determinants of juvenile delinquency

Захист морального і фізичного розвитку молодих людей є одним з пріоритетів України, за таких умов держава і суспільство можуть бути впевнені в майбутніх перспективах. Молоді люди, як помітив Ф. А. Вольтера, Д. А. Дриль, Дж. Дж. Руссо, І. Х. Фенелон, "це колір кожної нації, і правильна поведінка та ставлення людини надає змогу користуватися результатами у майбутньому [1, С. 332].

В даний час наше суспільство знаходиться на досить високому рівні розвитку. Незважаючи на це динаміка злочинності серед неповнолітніх показує стрімке збільшення.

Питання вивчення злочинності неповнолітніх та молоді висвітлені у підручниках та монографіях А.М. Бабенка, В.В. Вітвіцької, С.Ф. Денисова, Т.А. Денисової, Е.М. Демідової, А.І. Долгової, В.І. Женунтія, Г.І. Забрянського, А.П. Закалюка, О.Г. Кальмана, В.П. Філонова, Н.С. Юзікової та інших вчених.

Злочинність серед неповнолітніх охоплює всі основні молодіжні групи в усіх аспектах як у соціально-демографічному, так в територіальному і професійно-освітньо-

му. В даний час спостерігається тенденція поширення аморальної поведінки в суспільстві, дефіцит духовності, це свідчить про те, що злочинність серед неповнолітніх буде рости й надалі, і злочини будуть все більш жорстокі, зухвалі і цинічні. Кримінологічна картина злочинності серед неповнолітніх змінюється з кожним роком. Неповнолітніми скоюються убивства і замах на вбивство, навмисне заподіяння тяжкої шкоди здоров'ю [2, С. 325].

У структурі підліткової злочинності понад дві третини становлять тяжкі та особливо тяжкі злочини. Неповнолітніми у 2002 р. вчинено 213 умисних вбивств, завдано 294 умисних тяжких тілесних ушкодження, вчинено 109 зґвалтувань [3].

Статистичні дані свідчать, що 86,2% неповнолітніх, які вчинили насильницький вид злочину, відносяться до вікової категорії 16-18 років. Неповнолітні у віці від 14 до 16 років вчиняють лише 13,8% таких злочинів [4].

І.І. Артеменко зазначає, що у групі 14-16-річних вища частка осіб, які скоїли умисне легке тілесне ушкодження та незначна частка осіб, які скоїли умисне середньої тяжкості злочинів. Серед 16-18-річних переважає частка осіб, які скоїли вбивство, умисні тяжкі тілесні ушкодження [5, С. 241].

Наприкінці двадцятого століття Бабаєв М.М., Кузнецова Є.В. та Урланіс Е.Б. на підставі ретельного вивчення регіональних відмінностей злочинності обґрунтували вплив демографічних процесів на злочинність [6]. Серед багатьох факторів впливу на злочинність істотна роль вченими відводилася рівню народжуваності, смертності, кількості шлюбів, розлучень, кількості осіб, що виховуються у неповних сім'ях тощо [7, с.4-5]. Пізніше важливий вплив демографічних процесів на злочинність, в тому числі і неповнолітніх, довела група вчених під керівництвом А.І. Долгової. Вчені важливого значення надавали також рівню алкоголізації, наркотизації населення, наявності осіб, які ведуть анти суспільний спосіб життя [8, с.84-89].

Для формування людської поведінки при всій складності і багатоплановості його детермінації першорядне значення мають взаємовідносини в сім'ї: батьківської, в якій виникають початкові ціннісні орієнтації, і власної, яка закріплює їх або коректує. Крім того, імпульс до значної частини вчинків виходить з різного роду ситуацій, щодня складаються в процесі спілкування з близькими [9, С. 92].

Злочинам неповнолітніх сприяє не тільки сирітство, а й порушення батьківської сім'ї, виражене у відсутності одного з батьків, що у неповнолітніх правопорушників поширене в 2-4 рази більше, ніж у підлітків, які правопорушень не здійснювали [10, С. 23].

Важливим криміногенним фактором впливу на злочинність неповнолітніх розглядається виховання дітей у неповних сім'ях. За статистичними даними з 126068 розлучень у 2010 році у 54544 випадках родини, що розпадаються мали одну дитину; у 10803 випадках - дві дитини; у 4468 випадках - три більше дітей [11, с. 345]. Ще за часів Ч. Ломброзо доведено, що у структурі злочинності неповнолітніх 60% осіб, що вчиняють злочини виховувалися у неповних сім'ях, або мешкали окремо від родини [12, с. 97-98]. В останні роки приблизно кожен третій підліток, який скоїв злочин виріс у неповній сім'ї.

В Україні тільки у 2010 році з 497 689 народжених 108 785 особи народилися у матерів, які взагалі не перебували у зареєстрованому шлюбі [11, с. 339]. Аналіз статистичних даних за цими показниками минулих років свідчить про аналогічну картину, тобто в Україні щорічно 22%, або кожна 5 дитина народжується і виховується поза шлюбом. У сукупності наведені дані розглядаються як причини для негативних тенденцій злочинності у наступні роки [6].

Протидія злочинності: проблеми практики та науково-методичне забезпечення

Сім'я, певною мірою, є моделлю взаємин індивіда з суспільством, вона виконує функцію соціалізації, тобто пристосування людини до життя в суспільстві. На думку Д.А. Шестакова, всякий умисний злочин свідчить про те, що сім'я злочинця, якщо не сприяла вчиненню, то, принаймні, не справила цьому належного опору. Суспільство в принципі очікує з боку сімей обгороджуваного впливу на їх членів [9, С. 92].

Пасивне ставлення до розвитку злочинних схильностей, задумів, відмічається приблизно в половині сімей злочинців: як у батьківських, так і у власних сім'ях. Причому пасивність сім'ї пояснюється обставинами, в одних випадках об'єктивними (хвороба або надмірна зайнятість близьких до злочинця людей), в інших - суб'єктивними (невміння або небажання надавати виховний вплив).

Сім'ї, що сприяють тому, що їх члени стають злочинцями, діляться на ті, що надають загальний негативний вплив і на ті, що безпосередньо залучають у злочинну діяльність. Перші поширені, звичайно, значно більше. Співвідношення між ними – 9:1.

Загальний негативний вплив сім'ї проявляється в стереотипах жорстокості, користі, в наявності у сім'ї осіб, які притягувалися до адміністративної та кримінальної відповідальності.

Іноді має місце великий розрив у часі між криміногенними сімейними обставинами і злочином. Скажімо, недолік теплоти з боку матері до малолітнього сина, що дав поштовх до розвитку в нього жорстокості, проявляється, через кілька десятиліть, в акті агресії. Втім, різноплановий вплив сім'ї на формування злочинної особистості нерідко усвідомлюється останньою, що, зокрема, знаходить вираз у татуваннях, які символізують криміногенний вплив батьків, дружини і т. д., а також в натільних написах й абрєвіатурах [9, С. 93].

Багато вчених стверджують, що в перші роки життя дитина отримує від батька і матері, з їхньої поведінки до 80% того, що необхідно для формування людини як особистості. Найважливіша функція сім'ї – психологічний захист, який, на жаль в останні роки деформується. Негаразди у сім'ях сприяють розвитку і виникненню нервово-психічних порушень у неповнолітніх, що в наслідок сприяє криміналізації даної групи неповнолітніх [13, с. 27].

Приблизно 20% неповнолітніх злочинців виховувалися в родинях з дуже низьким життєвим рівнем [14, с. 104].

Про вплив сім'ї на злочинність неповнолітніх відзначається в багатьох роботах юристів, психологів, соціологів, практичних працівників. До тяжких наслідків недоліків сімейного виховання відносяться злочинність, алкоголізм, наркоманія та інші патологічні явища, джерелом яких у більшості випадків стали обставини, які оточували дитину в сім'ї.

Дослідження показують, що більша частина батьків так чи інакше не готова нести таку відповідальність, як виховання дітей. Більше того дослідження показують, що в кожній десятій родині існує несприятливий криміногенний мікроклімат. У 30-40% випадках злочинів, які скоїли неповнолітні, було встановлено, що негативний вплив здійснювався в сім'ї, від старших членів цієї родини, які в свою чергу вживали наркотичні речовини або ж зловживали алкоголем [13, с. 41]. Такі люди здатні залучати підлітків в групи, які мають злочинну спрямованість. Дані групи сприяють формуванню перекручених і помилкових моральних і правових установок у свідомості дітей і є серйозним криміногенним фактором.

У сім'ях, де виховуються неповнолітні злочинці, найчастіше дії батьків щодо їх виховання неузгоджені і

непослідовні. Дослідження показують, що в ¼ випадках спостерігається споживче виховання, а в 60% в сім'ї спостерігається атмосфера беззаконності, ігнорування дитини та потурання [15, с. 39].

Криміногенна обстановка в сім'ї, безсумнівно, впливає на її членів. Серед неповнолітніх злочинців майже 60% мають судимих батьків. У таких сім'ях спостерігається жорстокість і насильство. Вивчаючи справи про вбивства, які були здійснені безпосередньо неповнолітніми, вчені виділяють, що злочини, які найчастіше вчиняються спостерігаються всередині такої сім'ї, і їм передують тривалі конфліктні відносини між майбутньою жертвою і неповнолітнім. У кожній четвертій родині члени цієї родини систематично тероризували неповнолітнього та інших близьких, пиячили і тим самим, самі спровокували злочин. У цих сім'ях спостерігається аморальність, насильство в міжособистісних відносинах як спосіб спілкування [14, с. 105].

У кримінології географія злочинності - це розповсюдження її по різних регіонах (територіях) держави, областях, районах, містах, селищах [16, с. 70]. Вивчення географії злочинності дає можливість виявити її територіальні особливості; відмінності у концентрації злочинності та її видів на окремих територіях; дослідити - її структурний розподіл; виявити відмінності у динаміці злочинності та її видів у регіонах; встановити місця концентрації потерпілих від злочинів; особливості видів та способів вчинення злочинів тощо. Отже, вивчення географії злочинності, її територіальних відмінностей є підставою для диференційованого вивчення її причин та умов, що є запорукою для ефективного запобігання злочинності [6].

В Україні існують яскраво виражені регіональні відмінності в злочинності неповнолітніх, а саме вчинення злочинів проти життя та здоров'я особи. Аналіз регіональних особливостей вчинення цього виду злочинів дає підстави стверджувати, що більшою кримінальною активністю неповнолітніх характеризуються східні регіони України. Це не випадково, оскільки ці ж регіони характеризуються значною перевагою за кількістю населення над західними, вищим рівнем урбанізації та значною щільністю населення [17, С. 148]. Протягом одинадцяти місяців 2014 р. було вчинено 1 699 злочинів, із них в органах внутрішніх справ знаходилися в провадженні - 1 698, особливої небезпеки викликає тенденція збільшення виявлених фактів утягнення неповнолітніх у злочинну діяльність - 489. За цей період було вчинено злочини проти життя й здоров'я, з них особливо тяжких злочинів - 478, тяжких злочинів - 748, злочинів середньої тяжкості - 708, злочинів невеликої тяжкості - 208, а саме: нанесення умисного тяжкого тілесного ушкодження (ст. 121 Кримінального кодексу України (далі - КК України)) - 45, у тому числі, що спричинило смерть потерпілого (ч. 2 ст. 121 КК України) - 10; умисного середньої тяжкості тілесного ушкодження (ст. 122 КК України) - 62, умисного легкого тілесного ушкодження (ст. 125 КК України) - 298, побоїв і мордування (ст. 126 КК України) - 17, необережного тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження (ст. 128 КК України) - 19 [18, С. 118].

Злочинність неповнолітніх завжди була і залишається однією з найбільш актуальних соціально-правових проблем нашого суспільства. Це

пов'язано, передусім, з тим, що саме неповнолітні у недалекому майбутньому будуть формувати і представляти образ держави. Кримінальні ж навички, набуті особами у неповнолітньому віці, нерідко супроводжують їх протягом тривалого часу, якщо не всього життя. Не

випадково численні дослідження показують, що значна частка злочинців-рецидивістів свою першу судимість отримали саме в неповнолітньому віці [19, С. 142].

Підсумовуючи зазначимо, що основними детермінантами, що провокують вчинення неповнолітніми злочинів проти життя та здоров'я особи, є соціально-економічна нестабільність в суспільстві, послаблення напрямків соціального впливу, ослаблення виховної функції школи, наявність неповної або багатодітної сім'ї, тенденції у сфері алкоголізації, наркотизації населення, негативний вплив ЗМІ, що пропагують культ насильства, зловживання алкоголем. До не менш важливих чинників, які сприяють зростанню підліткової і дитячої злочинності, відносять скорочення кількості закладів дозвілля, закриття дитячих таборів, спортивних і позашкільних установ.

У рамках удосконалення запобігання вчинення неповнолітніми злочинів проти життя і здоров'я особи, доцільним є створення типової моделі регіональної системи профілактики, головною метою якої повинно бути сприяння створенню на рівні окремих регіонів громадської нетерпимості до проявів злочинності, послаблення дії криміногенних факторів, недопущення втягнення в злочинну діяльність нових соціальних груп, особливо неповнолітніх, обмеження незаконного обігу зброї, наркотичних засобів, кримінальних проявів пияцтва та алкоголізму [17, С. 322-323].

Типова модель системи запобігання вчинення неповнолітніми злочинів проти життя і здоров'я особи повинна враховувати конкретні регіональні особливості та містити в собі такі складові, як: а) оцінка криміногенної ситуації регіону на основі співставлення її з соціально-економічними показниками конкретного регіону (Східного, Західного, Центрального, Південного); б) порівняння з загальноукраїнськими показниками та тенденціями злочинності неповнолітніх; в) аналіз ефективності профілактики злочинності в регіоні; г) виявлення та усунення криміногенних факторів, які обумовлюють злочинність неповнолітніх у конкретному регіоні; д) урахування позитивного досвіду протидії злочинності неповнолітніх в інших регіонах та країнах світу; е) розробка регіональних програм запобігання злочинності неповнолітніх і протидії бездоглядності серед неповнолітніх; ж) узгодження регіональних програм запобігання злочинності неповнолітніх і протидії бездоглядності з комплексними програмами соціально-економічного розвитку регіону [17, С. 322-323].

Запобіжні заходи повинні спрямовуватися на залучення ЗМІ до пропаганди здорового способу життя та поваги загальнолюдських цінностей, а також підвищення рівня правової культури. Існує необхідність у переорієнтації ЗМІ з акцентування на продукції, що містить елементи агресії, насильства та алкоголізації населення, на пропагування кращих еталонів національно-культурного і мистецького життя держави.

Література

1. Denysov S. Criminality of criminally active part of youth and its prevention in Ukraine (Денисов С. Злочинність кримінально активної частини молоді та її запобігання в Україні) / С. Денисов // Вісник Асоціації кримінального права України – 2015 – № 1(4) – С. 332-343.
2. Шаталов Е.А., Малаева Л.О. Преступность среди несовершеннолетних: влияние семьи / Е.А. Шаталов, Л.О. Малаева // Материалы XLV-XLVI Международной научно-практической конференции “Вопросы современной юриспруденции” (Россия, г. Новосибирск, 18 февраля 2015 г.) – Новосибирск: НП “СибАК”, 2015. – С. 325-328.

3. Судова практика у справах про злочини неповнолітніх і втягнення їх у злочинну діяльність (2002 - 2003 р.р.) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/9A539844EB54F3EBC2257B7C0037DFDE](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/9A539844EB54F3EBC2257B7C0037DFDE). - Назва з екрану.

4. Статистичні дані щодо характеристики неповнолітніх осіб, які вчиняють насильницькі злочини наводяться на основі судової статистики за 2013 та перше півріччя 2014 року, форма 8. “Звіт про неповнолітніх засуджених”.

5. Артеменко І.І. Кримінологічна характеристика особи неповнолітнього, який вчиняє злочини проти життя та здоров'я особи / І.І. Артеменко // Порівняльно-аналітичне право. - 2014. - № 6. - С. 241-243.

6. Бабенко А.М. Географія злочинності неповнолітніх: що очікує Україну через 10 років? / А.М. Бабенко // Порівняльно-аналітичне право. - 2013. - № 3-1. - С. 296-300. - Режим доступу: http://www.pap.in.ua/3-1_2013/8/Babenko%20A.M..pdf.

7. Бабаев М.М. Влияние демографических процессов на преступность / М.М. Бабаев, Э.В. Кузнецова, Е.Б. Урланис. - М.: Изд. “Юрид. лит.”, 1976. - 176 с.

8. Методика изучения территориальных различий преступности и их причин: [метод. пособ.] / [А. И. Долгова, Н. В. Кривошекова, Ю. Г. Козлов, В. А. Серебрякова и др. [ответ. ред. А. И. Долгова]]. - М.: Всесоюзный научно-исследовательский институт проблем укрепления законности и правопорядка. - 1989. - 140 с.

9. Шестаков Д. А. Семья и предупреждение преступлений / Д. А. Шестаков // Правоведение. - 1995. - № 4-5. - С. 92-96.

10. Чихалов С.Н. Трудные судьбы подростков - кто виноват / С.Н. Чихалова. - М, 1991. - 121 с.

11. Статистичний щорічник України за 2010 рік / Держ. ком. статистики України; [за ред. О.Г. Осауленка]. - К.: ТОВ “Август Трейд”, 2011 - 559 с.

12. Ломброзо Ч. Преступный человек / Ч. Ломброзо; пер. с итал. Г.И. Гордона. - М.: “ООО Мидгард”, 2005. - 877 с.

13. Вологина Ж.Ю. Преступность среди несовершеннолетних / Ж.Ю. Вологина, Н.В. Спивакова, А.А. Камалов // Право: современные тенденции: материалы междунар. науч. конф. - № 3. - 2012. - С. 64-69.

14. Лелеков В.А., Кошелева Е.В. Влияние семьи на преступность несовершеннолетних / В.А. Лелеков, Е.В. Кошелева // Социологические исследования. - 2006. - № 1. - С. 103-112.

15. Самиулина Я.В. Семейное неблагополучие как причина преступности несовершеннолетних // Юридический аналитический журнал. - 2005. - № 4. - С. 37-42.

16. Іванов Ю.Ф. Кримінологія [навчальний посібник] / Ю.Ф. Іванов, О.М. Джужа. - К.: Вид. ПАЛІВОДА А.В., 2006. - 264 с.

17. Бабенко А.М. Запобігання злочинності в регіонах України: концептуально-методологічний та праксеологічний вимір: монографія / А. М. Бабенко - Одеса: ОДУВС, 2014. - 416 с.

18. Заросинський Ю.Л. Стан і тенденції злочинів, що вчиняються неповнолітніми в Україні / Ю.Л. Заросинський // Науковий вісник Херсонського державного університету: Серія “Юридичні науки”. - 2014 - Випуск 6-1. Том 3. - С. 117-121.

19. Мозгова В.А. Поняття та особливості злочинності неповнолітніх / В.А. Мозгова // Юридичний вісник - 2014 - № 2 (31) - С. 142-147.

*Бібік І.С.,
аспірант заочної форми навчання
докторантури та ад'юнктури ОДУВС*

*Науковий керівник:
начальник кафедри теорії та історії
держави і права
доктор юридичних наук, доцент
А.М. Бабенко*